

šice, toda mnogo večjo živčni sistem, hormoni in vsi ostali regulatorji koordinacije. Pri pretreniranosti je neuravnovešeno delovanje vseh organov. Znakov, ki nas bi točno opozorili na preučenost, zaenkrat še ne poznamo, najbolj zanesljiv je ta, da naenkrat brez pravega vzroka izgubimo veselje do dela. Zdaj je na vrsti trening alpinistov, prilagojen našim razmeram in ciljem. Pri tem ne bomo srečali mnogo novega, vse pa bo prilagojeno našim pogojem in potrebam. Za to moramo delati vsi, če hočemo, da bomo uspeli. Vsak lahko sam sebe opazuje, opazuje soplezalca in tečajnike v plezalni šoli. Za to opazovanje ni potrebno ne posebno medicinsko in ne psihološko znanje niti ne priprave. Samo pozorno moramo opazovati. To pa zna vsak ali pa se lahko vsaj priučiti.

Idealno okolje za ta opazovanja so razni tečaji, odprave in tabori. Skoraj nujno je, da se o tem tudi kaj napiše. To bi bil bogat vir, iz katerega bi potem lahko črpali mnogo izkušenj. Škoda, da se ne more nihče odločiti, da bi uredil izčrpna opazovanja o naši odpravi na Trisul. Mnogo bi se lahko iz njih naučili in dobili dosti opozoril in izkušenj za v bodoče. Ravno tako mi je žal, da ni bilo sredstev za našo odpravo v Ande. Dobro je bila sestavljena. Tudi če bi ne bila alpinistično posebno pomembna, bi vseeno ravno zaradi svoje sestave in programa koristila vsem našim bodočim odpravam.

Dve botanični beležki

Tone Vraber

1. Pritlikava breza (*Betula nana* L.) nekoč tudi v Julijskih Alpah. V letošnji 7. številki (1963: 348) je urednik poročal o nahajališču pritlikave breze v Schladminških Turah, ki je v Alpah doslej najvzhodnejše. Skoraj neznano pa je, da je živela ta tipična breza polarnih pokrajin, ki je v Alpah precej redka, tudi pri nas. Navaja jo Fleischmann v svoji »Übersicht der Flora Krains« (1844: 136) za Velo polje (=Belopolje in der Wohein-). Da je ta navedba pravilna, nam potrjujejo tudi herbarijski primerki, ki jih je tam nabral Dolliner* (1794—1872) in jih hrani ljubljanski

* Dolliner se je rodil v Radečah, služboval kot zdravnik do leta 1842 na Dunaju, potem v Postojni do 1848, ko je prišel v Idrijo in tam tudi umrl. Pritlikava breza, ki jo je nabral na Velim polju (po ekologiji je to moglo biti le Malo polje), ima etiketo: »*Betula nana* L. Belopolje in Wohein. Dolliner.« Škoda je, da manjka letnica.

prirodoslovni muzej. Žal pa te breze na Malem polju ni več. Njeno izginotje nam je razložil naš palinolog dr. Alojzij Šercelj, ki je palinološko preiskal močvirje na Malem polju. Palinologija ali veđa o cvetnem prahu preiskuje usedline, v katerih se je konserviral cvetni prah. Gre torej za neke vrste botanično geologijo oz. paleobotaniko, ki s pomočjo fosiliziranega peloda ugotavlja vegetacijske razmere, ki so nekoč vladale v okolici preiskane vrtime. Ugotovil je, da je nastalo kmalu po ledu ob koncu ledené dobe na Malem polju jezerce, v katerem se je usedal cvetni prah, ki omogoča ob preiskavi ok. 3,5 m debelih usedlin dober vpogled v razvoj vegetacije po ledeni dobi. Jezerce se je polagoma zasipavalo, postajalo vedno bolj organsko (evtrofizacija) in se končno čisto zaraslo. Ko se je pred približno 2500. leti podnebje spet začelo ohlajati in so se padavine pomnožile, je začelo rasti šotno visoko barje, ki je revno s hranilnimi snovmi. Prav tako barje pa je primerno rastišče za pritlikavo brezo. Da je dandanes ni več, je vzrok v tem, da tudi barja ni več. Šercelj je namreč ugotovil, da je bila vsa šota visokega barja porezana in z njo uničena tudi vsa kronologija za zadnjih 2500 let. Da je bila šota odstranjena, dokazuje še ohranjeni šotni rob ob kraju Malega polja in nekaj preostalih kupov porcane šote. Šercelj domneva, da so bili pastirji tisti, ki so šoto porezali in jo verjetno porabili za nastilj ali za brtvenje reč v stenah stanov in staj. Ker je pritlikavo brezo videl še Fleischmann in jo je Dolliner celo nabral, smemo sklepati, da vsaj zadnji ostanki barja niso izginili prej kot ok. l. 1860.

2. Vpliv mikroklimne na rastlinstvo. — V istem poročilu beremo, da pripisujejo botaniki pojavljanje pritlikave breze v Schladminških Turah vetru, ki s cirkulacijo ohlaja tla. O nazornem primeru takega, za ekologijo rastišča odločilnega faktorja, lahko poročamo tudi iz doline Save Bohinjke. Pri Soteski najdemo tik nad dolinskim dnom sredi bukovega gozda večjo jaso, ki je porasla z združbo dlakavega sleča in slečnika (*Rhododendron Rhododendretum hirsuti*), od drevesnih vrst pa se uspešno uveljavlja le macesen, vse drugo drevje (rdeči bor, smrčka) uspeva mnogo slabše. Slečeva združba gradi normalno višinski pas med 1500 in 1800 m (sem štejemo tudi sestoje rušja), tukaj pa se niti v višini 520 m ne da pregnati od bukovega gozda. Ekološki faktor, ki ustvarja prav posebno, od normalne hladnejše mikroklimo, je tukaj mrzel zrak, ki piha iz odprtih na površju. Zanimivo bi bilo primerjalno merjenje temperature na rastišču in v njegovi okolici, ki bi eksaktno potrdilo že s prostimi očmi ugotovljena dejstva. Posebno znamenito je to nahajališče zaradi linejevke (*Linnaea borealis* L.), ki je cirkumpolaren element in je bila prvič tukaj najdena že 1907, nato pa pozabljena in ponovno odkrita šele letos.

Ta primer je poučen, ker kaže, kako se mikroklima lahko menjava že v najmanjših razdaljah in kako odločilen je njen vpliv na živi svet.